

М.В. Шотик, кандидат с.-г. наук
С.С. Яременко, молодший науковий співробітник
Національний науковий центр «ІМЕСГ»

НОВИЙ СОРТ ТОМАТА УРАГАН

В результаті селекційної роботи створено новий сорт томата Ураган, висвітлено перспективи його використання, господарсько-цінну характеристику та рекомендації щодо використання.

Ключові слова: сорт, урожайність, селекція, абіотичні фактори, хімічний склад, суха речовина, транспортабельність, овочівництво.

Вступ. Через багато століть в результаті кропіткої народної та наукової селекції з'явилася величезна кількість сортів і гібридів томата. Сучасне овочівництво та приватне городництво має в своєму асортименті велику кількість овочевих культур і розмаїття сортів.

Тепер вже нікого не дивують гігантські плескатоокруглі плоди масою до 1 кг або середні за величиною, ідеально округлої форми. Вражає створений колір плодів: білий, жовтий, помаранчевий, малиновий, червоний, чорний і навіть смугастий. Самі рослини томата також змінилися завдяки вченим-селекціонерам. Крім низькорослих (детермінантних) прийшли супердетермінантні, напівдетермінантні та індетермінантні сорти.

Вирощування високопродуктивних, якісно цінних сортів і гібридів томата та їх постійне оновлення забезпечують можливість систематичного підвищення врожайності та покращання якості продукції.

На сьогодні сортимент сортів та гібридів томата ще не може задовольнити вимоги широкого кола споживачів. Наявність великої кількості їх виправдана, оскільки у регіонах України різні ґрунти і кліматичні умови. Лише в умовах конкретної місцевості, яка підходить до даного сорту, він повністю розкриває свій потенціал.

Мета досліджень – створення нового сорту томата толерантного до біотичних та абіотичних чинників навколишнього

© Шотик М.В., Яременко С.С., 2012.

середовища, з високими смаковими якостями, універсального використання.

Методика і методи проведення досліджень. Вихідним матеріалом для гібридизації служила колекція сортів, вихідних форм, створених нами ліній томата, сформованих з надходжень ВНДІР, інших науково-дослідних установ колишнього СРСР та з-за кордону. Колекційні зразки вивчали згідно з методикою ВНДІР [5]. Схему розміщення селекційних розсадників застосовували загальноприйняту [3,5]. Сортовипробування здійснювали за методикою Держсортівипробування [3]. Фізіолого-біохімічні аналізи проводили за загальноприйнятими методиками [1,6]: вітаміни – ГОСТ 24556-89, загальна кислотність – ГОСТ 255550-82, розчин сухих речовин – ГОСТ-28562-90, загальний цукор – методика МОЗ-2001 (протокол вченої ради № 10 від 18.10.2001), β-каротин – методика МО1 –2001 (протокол вченої ради № 10 від 18.10.2001). Фізико-механічні властивості плодів оцінювали на приладах УНДІОБ УААН [2]. Пари для схрещування підбирали так, щоб материнською формою був місцевий скоростиглий високопродуктивний районований сорт елітного типу з високою ЗКЗ (загальною комбінаційною здатністю), а батьківською – іноземний сорт чи лінія, форма, придатна для створення бажаного сорту, також з високою ЗКЗ.

Результати досліджень. В результаті селекційної роботи, виконаної на Київській дослідній станції ІОБ УААН протягом 2005-2010 рр., отримано методом складної гібридизації сортів з наступним добором високопродуктивних дружностигаючих форм з безколінцевою плодоніжкою новий ранньостиглий високоврожайний та транспортабельний сорт помідора Ураган.

Сорт Ураган має звичайний детермінантний прямостоячий середньооблистяний кущ з середнім габітусом, висотою головного стебла 55-67 см. Поверхня стебла гладенька, слабкоопушена, довжина міжвузля 5-10 см. Листки звичайні, середнього розміру, темно-зеленого глянцевого кольору, поверхня слабкофрована. Суцвіття проміжне, одноразово розгалужене, з компактною структурою. Перше суцвіття закладається над 6-7-им листком і далі через 1-2 листки. Плодоніжка без зчленування. Маточки у квітках однакової довжини з тичинками, іноді трохи виступають. Квітки нормальні, фертильні. Плоди сливоподібні (індекс форм 1,2-1,3), маса плода 90 г, поверхня гладка. Забарвлення незрілого плода – світло-зелене, стиглого – червоне з глянцевою поверхнею шкірочки. Вершина плоду тупо загострена. Тип гнізд правильний, кількість гнізд в середньому 3, кількість насінин у плоді низька – 25-35 штук. Насіння середньоопушене.

Сорт помідора Ураган ранньостиглий, дружнодостигаючий, високорожайний. Дозріває на 3 доби раніше стандарту, період плодоношення – на 4 доби довший (табл.). У місцевих умовах дозріває майже повністю – 96,0 %. Кількість зелених плодів – 3,6 %, у стандарту на 1,8 % більше. Стійкий до септоріозу та толерантний до фітофторозу. Найвищу продуктивність сорту відзначено у 2010 р. – 72,0 т/га.

Смакові якості нового сорту добрі, з хорошими біохімічними показниками. Вміст сухих речовин 6,8 %, має добре співвідношення цукрів та кислот (індекс 9,9). Сік густої консистенції. Показники кислотності та співвідношення розчинних і нерозчинних речовин знаходиться на рівні близькому до оптимального для помідора. Дегустаційна оцінка свіжих плодів вища за стандарт і дорівнює – 5,0 балів.

Наведені якісні показники плодів помідора нового сорту свідчать про перспективність використання його у свіжому вигляді та для переробки. Транспорتابельність і лежкість плодів добрі.

Сорт Ураган нормально зав'язує плоди за стресових абіотичних умов. Це сорт інтенсивного типу, добре реагує на внесення добрив та зрошення.

Технологія виробництва сорту істотно не відрізняється від загальноприйнятої. Спосіб вирощування – через розсаду віком 45-50 діб. Строки висаджування оптимальні (залежно від зони). Схема садіння при інтенсивній технології – рядкова – 90 x 20-22 см. Оптимальна густина стояння рослин 40-45 тис./га. Удобрення – органічні – 40-60 т/га, мінеральні – $N_{90} P_{120} K_{120}$ кг/га діючої речовини.

Протягом вегетаційного періоду рослин ґрунт слід тримати у розрихленому і чистому від бур'янів стані. До недоліків сорту слід віднести з'явлення у несприятливі роки ребристих плодів. Плоди міцні, з низькою схильністю до перестигання, здатні довго зберігатися на рослинах у зрілому вигляді. За показниками зусилля на роздавлювання плода, питомої стійкості до динамічного навантаження, міцності шкірки до проколювання сорт Ураган перевищує стандарт.

Висновки. Комплекс ознак нового сорту Ураган вказує на перспективність його вирощування за промисловою технологією та використання у свіжому вигляді та для переробки на томатопродукти і квашення.

Сорт помідора Ураган передано до Державного сортовипробування сортів рослин на 2011 р.

Бібліографія.

1. Большой практикум по физиологии растений / Под ред. Рубина Б. / – М. : Высшая школа. – 1978. – 405 с.
2. Методика Государственного испытания сортов с.-х. культур. – 1985. – Вып. 4. – 182 с.
3. Методические указания по изучению и поддержанию мировой коллекции овощных и пасленовых культур. – 1977. – 23 с.
4. Методические указания по селекции сортов и гибридов томата для открытого и закрытого грунта. – М., 1986. – 112 с.
5. Методические рекомендации по статистической оценке селекционного материала овощных и бахчевых культур : ИОБ УААН, 1993. – 73 с.
6. Петербургский А. В. Практикум по агрономической химии. – М. : Колос, 1968. – 496 с.

Н.В. Шотик, С.С. Яременко
Новый сорт томата Ураган.

Резюме. В результате селекционной работы создан новый сорт томата Ураган, приведены перспективы использования, хозяйственно-ценная характеристика и рекомендации по его выращиванию.

N.V. Shotik, S.S. Yaremenko
A new variety of the Uragan.

Summary. As a result of selection work a new variety of the Uragan tomato is created, the prospects of the use, economic-valuable description and recommendations of his growing, are resulted.

1. – Основні господарсько-цінні показники сорту помідора Ураган
(середнє за 2005-2010рр.)

Показник	Лагідний	Ураган	+ до стандарту	НІР ₀₅ , т/га
Тривалість періоду, днів: повні сходи – плодоношення	107	105	2	2,3
	62	64	2	
Урожайність, т/га: за 1 декаду плодоношення загальна товарна	14,0	16,7		
	61,9	73,0		
	54,4	70,0		
Маса плода, г	89	96		
Хімічний склад плодів: суха речовина,% загальний цукор,% аскорбінова кислота, мг % загальна кислотність,%	5,0	7,2		
	3,1	3,9		
	26,6	29,9		
	0,47	0,41		
Дегустаційна оцінка балів: свіжих плодів у переробці	7,0	9,0		
	4,4	5,0		